

Nova doba je tako mnogostranska in zategadelj še neizučena, da se nekateri bojijo zgrešiti pot, če bi se z vso močjo zagnali v trušč novega življenja. Zato se rajši umikajo v zgodovino. Smešno je videti poleg osebnosti Majakovskega, ki je pozival: „Treba je drveti v jutri, naprej, da bodo hlače pokale v šivih!“ — umetnike, ki ponavljajo s trmo bledikaste gospodične: „Zakaj pa imamo preteklost? Kaj bi brez nje?“ Nihče ne odreka sovjetski umetnosti takih svetovnih umotvorov, kot so roman in film „Peter I.“, „Aleksander Nevski“ in dr., vendar se preobloženost z zgodovinskimi snovmi ne more odobravati. „Naša umetniška dolžnost, — pravi Trenjev, — ni samo odražati življenje, temveč tudi reševati njegove probleme.“ Tu ne pomagajo arhivi.

Beg v zgodovino napada v svojem članku tudi najmodernejši ruski dramatik Pogodin (avtor znamenitih „Aristokratov“): „Mi dobivamo ogromen klasičen repertoire,“ graja Pogodin gledališča, „toda na žalost na račun modernega...“ In res, če pregledamo n. pr. repertoire „hudožestvenikov“, bomo našli le nekaj sodobnih izvornih dram, dasi poseduje skupina dve gledališki dvorani. V sovjetskih revijah najdemo izvrstne strokovnjaške eseje o Puškinu, Tolstem in Herzeniu, o tehnologiji nove umetnosti malo več kot nič. „Preteklost, — pravi Pogodin, — če je še tako veličastna, bo brez tega, od česar živi in diha, za kar trpi, se bori in zmaguje sodobni sovjetski človek, samo preteklost — bo mrtva.“ Tudi Pogodin se vrača k tehnologiji in kaže na preveliko razdrobljenost delovanja književnikov. Obstoji n. pr. posebna vrsta „obrambnih pisateljev“. Saj mora biti vsak sovjetski književnik v tem težkem času obrambni pisatelj. „Mogoče,“ predvideva Pogodin, „bo moral marsikateri literat pregledati svoje načrte in se mobilizirati. Za ta primer imamo klasične primere Vladimirja Majakovskega.“ Na vsak način se pisatelj ne sme zabubati v ozko specialnost in mora stati na straži.

Mnogoštevilne kritične opazke, kakor zgoraj navedene, tičoč se neposredno pisateljske obrti, pričajo o delu sovjetskih književnikov. V njih literarnih krogih zmaguje samokritika.

J. Rus.

Misli Vladimira Majakovskega

Majakovski. Ulični tribun, pesnik koračnic, socialističnih poemov, letakov, zbadljivk in feljtonov. Življenjske slike, brezkončno drzne, kakor življenje, do konca tendenciozne. Predružačil je dotedanjo poezijo, uvedel je vanjo — revolucijo.

Njegov pomen je velik. Izvir poezije socializma je. Celo pesniki, nasprotujoči ali vsaj tuji njegovim nazorom, se odslej ne povrnejo več s čisto vestjo in lahkim srcem na krhko raven, kamor se je povzpел njegov nemirni duh. Bil je pravi glasnik svoje dobe:

„Dovoljno groševih istin, iz serca staroje vytri!

Ulici naki kisti, Ploščadi naši palitri! —

Majakovskega imenujejo (mnogi zaničljivo!) pesnika „agitek“, torej pesnika „dnevni“ doživljanj. Res, stopil je v tem pogledu niže, kot navdahnjeno zbadljivi Heine v svojih „Zeitgedichte“. Toda to ni vse! Slepce je, kdor ne začuti nekaj večjega, dosti večjega v tehle agitkah. V dnevnem političnem življenju, v katero je „strmoglavil,“ je slutil, še več, je slišal glas novega časa.

Iz članka „Kako se delajo pesmi?“

Tvoriti pravila — to ni cilj poezije. V takem primeru se pesnik prelevi v sholasta, ki ne vadi v sestavljanju pravil za neresnične ali nepotrebne stvari in okoliščine. N. pr.: nepotrebno bi bilo izmišljanje pravil za seštevanje zvezd med hitro vožnjo. Življenje poraja okoliščine, ki potrebujejo formulacij, ki potrebujejo pravila. Način formulacij, končni cilj teh pravil opredeljujejo potrebe naših bojev. Revolucija je na pr. vrgla na cesto grobi jezik milijonov; žargon predmestij je oblił glavne ulice; pogovori, ki se šepetajo v restoranih, — so strti. To je — nova oblika jezika.

Kako napraviti ga poetičnega? Stara pravila „grézami, rozami“ in aleksandrijskim stihom ni vredna — več počenega groša. Kako bi uvedli govorni jezik v poezijo? Pljuniti na revolucijo v imenu jambov? Ne! Bilo bi brezuspešno, tlačiti v amphibrache, izmišljene za šepetanje, podiranje sveta. Ne! Treba je dati takoj državljanske pravice novemu jeziku, krik namesto napeva, grmenje bobnov namesto uspavanke.

„Revolucionni deržite šag!“ (Aleksander Blok).

„Razvoračivajte v marše!“ (Vladimir Majakovski).

Te besede je posinovila peterburška ulica. Naj razglablajo kritiki v prostem času, iz kakšne osnove je to porojeno.

Povem odkritosrčno: Ne poznam ne jambov, ne trohejev, nikdar jih nisem razlikoval in jih nikoli ne bom. Ne zaradi težav pri učenju, temveč zaradi tega, ker v svojem pesniškem delu ne pridem v dotiko s takimi stvarmi.

Momenti snovi, opreme in prijemov se lahko računajo kot tarifne jedinice. Je socialno naročilo? Je. Dve edinici. Načelno stališče? Dve edinici. Rime? Še ena edinica. Aliteracije? Še pol edinice. Pa za ritem edinica — čudni obseg je zahteval vožnjo v avtobusu. Zaostrujem nalašč, poenostavljam in karikiram misel. Zaostrujem, da bolj rezko pokažem, kako ne obstoji bistvo sodobnega literarnega dela v ocenjevanju stališča okusov teh ali onih del, temveč v pravilnem pristopu k poznavanju samega proizvodnega procesa.

Zavrzimo privide z razvijanjem „epičnih platen“ — vse platno vam raztržejo; vrednost resnične snovi za časa revolucije se mora preceniti više gotovo pa ne niže, kot tako imenovana „pesniška tvorba“. Prenagljena poetizacija samo izsesava in kviri snov. Vse učne knjige, à la Sengeli (Cengeli — profesor, sestavitelj poetike — op. prev.) so škodljive, ker ne izvlečejo poezije iz gradiva, torej ne podajajo esence dejstev, dokler se ne najde stisnjena, varčljiva beseda, temveč nametavajo kakšno staro obliko na novi fakt. Oblika jim po navadi ni po meri: ali se izgublja dejstvo, kakor uš v hlačah, n. pr. Radimova prešički v njegovih grških, za Ilijade določenih pentametrih, ali pa zija fakt izpod pesniškega oblačila ter postaja smešen in ne mogoč. Taki so n. pr. Kirilovu — „Mornarji“, ki marširajo v obnošenem amphibrachu, kateri poka v vseh šivih.

Jasno je, da opisovanje, odražanje sedanosti ne zavzema v poeziji samostojnega mesta. Takšno delo je potrebno, ocenjuje pa naj se kot opravilo tajnika velikega človeškega zborovanja.

Poezija je — proizvodnja. Najtežja, najbolj komplicirana, toda proizvodnja je.

Z večjim dogodkom se večja razdalja, v katero se kdo umika. Slabiči teptajo na mestu, čakajo, da bi dogodek minil, in ga odražajo, močni se poganjajo naprej, da bi potegnili čas za seboj.

Kdor se je sam udeležil današnjih bojev, jih zmeraj opisuje nepopolno, celo nepravilno, vsekakor enostransko.

Očividno je tako delo — suma, rezultat dveh delovanj; zapisnikov sodobnika in posploševalnega pesnikovega dela. V tem je tragedija revolucionarnega pisatelja; lahko nam da sijajen protokol in brezupno zgreši, ako posplošuje brez vsake razdalje. Sprememba ploskve, kjer se dogaja to ali ono, razdalja — to je obvezno.

Ne ukvarjajte se s tvorbami, ki naj bi funkcionirale v brezračnem prostranstvu, ali kar se često dogaja s poezijo, v preveč zračnem. Zmeraj imej pred očmi poslu-

šalce, katerim so verzi namenjeni. To je posebno važno dandanes, ko postaja odločnejši način občevanja z ljudstvom — glas, neposredni govor.

Tudi življenjske pesnikove okoliščine vplivajo na tvorbo resničnih umotvorov. Označba „boema“ nam pomeni toliko kolikor zanikanje vsakega umetniško-purgarskega malomeščanskega življenja. Žal se je bojevalo dostikrat z besedo in samo z besedo. Realno je pred nami ozračje starega literarnega individualnega karierizma, malenkostnih, zlobnih, krožkovih interesov, medsebojna škodoželjnost itd. Celo pesnikova obleka, celo njegov domači pogovor z ženo naj bo drugačen, opredeli naj ga vsa njegova pesniška proizvodnja.

Mi, Lefi (Lef — Levi front umetnosti, znamenita organizacija ruskih futuristov. Kljub mnogim napakam, n. pr. povzdigovanju faktografije, ni istovetna s kakim Marinettijem. V borbi za novo literaturo je bila precej pomembna) ne zatrujemo, da edini poznamo tajnosti pesniške tvorbe. Edini smo, ki hočemo odkriti te tajnosti, edini smo, ki nočemo spekulativno obkrožiti umetnikovo ustvarjanje z umetniško — religioznim obožavanjem.

Kar se tiče ocene epičnih platen, ima Majakovski prav. Isto o glasbi; vse herojsko-epske slike so se ponesrečile. Bile so zgrajene s pomočjo težkih in okornih glasbenih snovi. Iz njih se je izluščilo naturalistično razgrajanje. Iz iskrenega glasbenega nehanja in iskanja pa je vzkliła muzika svetlih narodnih melodij, bujnih plesnih motivov in ljudskega veselja. Zopet se uveljavlja orientalska folklor; obdelava se z resnobo kučkistov. To so herojske podobe! Nova doba — njen izraziti glasnik v glasbi je mladi Armenec Hačaturijan.

J. Rus.